

Qualche breve cenno sugli albori dell'Istituto Italiano di Cultura a Budapest

Néhány szó a budapesti Olasz Kultúrintézet működésének kezdeteiről

Dopo la prima guerra mondiale, gli storici e antichi rapporti italo-ungheresi riprendevano vigore. E' del 1927 il Patto d'amicizia Italo Ungherese, cui nel 1935 seguiva il Patto di Roma.

Questi restaurati vincoli non potevano non esercitare grande influenza sulle relazioni culturali tra i due Paesi, che infatti presero un maggiore impulso. La Società Mattia Corvino, presieduta per ben sedici anni da Alberto Berzeviczy e, successivamente,

Az első világháború után újra lendületet vettek az ősi, nagy történelmi hagyományokra visszatekintő olasz-magyar kapcsolatok. 1927-ben kötötték meg az Olasz-Magyar Barátsági Szerződést, majd ezt követte 1935-ban a Római Paktum.

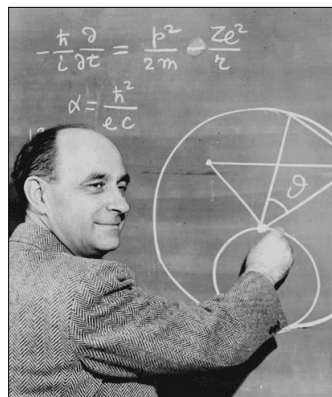
Ezek az újra intézményesült kapcsolatok természetes módon hatottak a két ország közötti kulturális együttműködésre is, mely így kívülről is erős impulzusokat kapott. A Corvin Máttyás Társaság, melynek elnö-

dal prof. Tiberio Gerevich, esplicava una vasta e utilissima attività per rendere più intensi i legami culturali tra i due Paesi. Nel 1923 viene fondato a Roma l'Istituto Storico Ungherese, trasformato poi, nel 1927 in Accademia. Nel 1933 viene fondata a Budapest una sezione della Società Nazionale Dante Alighieri, ivi presieduta dal Prof. Paolo Calabrò, già in Ungheria dal 1925 come Lettore all'Università di Pécs e poi di Budapest. Accanto a queste società di carattere più scientifico sono da ricordare le iniziative di altri enti che in Italia e in Ungheria lavorarono per mantenere vivi i rapporti tra i due Stati. Allo scopo di dare maggiore impulso ai rapporti scientifici, letterari ed artistici fra l'Italia e l'Ungheria e per favorire una più larga espansione della cultura italiana in Ungheria e di quella ungherese in Italia, il 16 febbraio del 1935 fu firmata a Roma tra il Capo del Governo Italiano, Mussolini, e quello del Governo Ungherese, Hóman, una convenzione culturale. In base all'articolo I della Convenzione fu creato a Budapest l'Istituto Italiano di Cultura per l'Ungheria, con lo scopo principale di promuovere lo studio e lo sviluppo delle relazioni italo-ungheresi nel campo della scienza, della letteratura e dell'arte. La sede centrale dell'Istituto era a Budapest presso il Palazzo Clotilde, Usku ut 6. Così iniziava ufficialmente la cooperazione intellettuale tra i due Paesi e a tale arduo compito fu chiamato il Prof. Paolo Calabrò. L'Istituto Italiano di Cultura per l'Ungheria nasceva dunque con un compito complesso e delicato: mantenere vive e feconde le relazioni di cultura tra i due Stati, approfondirle e ampliarle. Centro organizzatore e coordinatore di tutte le iniziative che rientrano nel grande quadro dell'intesa culturale, facilita l'opera degli studiosi magiari di problemi italiani, fornendo loro materiale, agevolando in viaggi di studio e nelle ricerche bibliografiche. Mediante un'accurata organizzazione di manifestazioni che vanno dai Corsi di lingua e letteratura italiana per adulti al Corso Superiore e di Alta Cultura, dalle conferenze ai concerti di musica italiana e alla proiezione di film, l'Istituto Italiano si propose di diffondere tra il pubblico ungherese la conoscenza delle questioni più attuali della vita italiana. Ben presto, sempre ad opera infaticabile e instancabile del Calabrò, vennero aperte sedi decentrate dell'Istituto a Pécs, Szeged, Debrecem e Cassa. In realtà, inizialmente, all'Istituto venne affidata una modestissima somma, per cui i finanziamenti provenivano direttamente dai soci e dagli allievi. Dopo solo tre anni di vita, l'Istituto vantava circa diecimila iscritti, distribuiti su 221 corsi. Il Calabrò rimase a dirigere l'Istituto sino al 1940 quando fu poi inviato a Berlino, quale addetto culturale all'Ambasciata Italiana. Numerosi e famosi esponenti della cultura, della musica, del Governo nonché dell'apparato burocratico amministrativo italiano dell'epoca, visitarono con estrema ammirazione l'Istituto e tra questi ricordiamo: Luigi Russo (critico letterario, Rettore dell'Università di Pisa e Direttore della Scuola Normale di Pisa), Pietro Silva (storico), Francesco Ercole, Francesco Orestano (filosofo), Luigi Pirandello, Giovanni Papini, Ettore Romagnoli, Padre Agostino Gemelli (Rettore dell'Università cattolica di Milano), Balbino Giuliano, Giulio Bretoni, Enrico Fermi (fisico), Vittorio De Sica (attore e regista), Arturo Toscanini, Casella (musicista), Carlo Zecchi, Margherita Cossa, Il Quartetto di Roma, l'Orchestra di Sergio Failoni. I Corsi di lingua Italiana furono frequentati anche dall'Arciduchessa Anna D'Asburgo consorte dell'Arciduca Giuseppe Franco.

Paolo Emilio Russo

The 1920s and 1930s marked a turning point in cultural relations between Italy and Hungary with the parallel foundings of the Hungarian Historical Institute in Rome and the Italian Institute of Culture for Hungary in Budapest. The Italian Institute promptly undertook a series of important initiatives featuring some of the best-known exponents of Italian culture. Since then, cultural relations between the two countries have grown ever livelier and more fecund.

ki tisztét mintegy tizenhat éven át Berzeviczy Albert, majd Gerevich Tibor professzor látta el, erőteljes és intenzív tevékenységével nagyot lendített a két ország közötti kulturális kapcsolatok erősítésén. 1923-ban alapítják a Római Magyar Történeti Intézetet, mely később Akadémiává alakult át 1927-ben. Ezt követően, 1933-ban Budapesten jön létre az Országos Dante Alighieri Társaság egyik szekciója, akkoriban Paolo Calabrò professzor elnökletével, aki 1925-től dolgozott a Pécsi Tudományegyetemen, majd Budapesten nyelvi lektorként. Az ilyen, leginkább tudományos jellegű szervezetek mellett meg kell említeni más szervezeteket is, melyek mind Olaszországban, mind Magyarországon a két állam közötti jó kapcsolatok fenntartásáért dolgoztak. Attól a cél-tól vezetve, hogy a két ország közötti tudományos, irodalmi és művészeti kapcsolatok nagyobb ösztönzést kapjanak, valamint a két ország kultúrájának egymás országában történő népszerűsítése egyre inkább kiteljesedjen 1935. február 16-án Rómában az olasz kormányfő, Mussolini, valamint magyar kollégája, Hóman Bálint aláírták a két ország közötti kulturális egyezményt. Az egyezmény első cikkelyének értelmében jött létre a Budapesti Olasz Kultúrintézet elsősorban azzal a céllal, hogy elősegítse a magyarok nyelvtanulását és ezen keresztül a magyar-olasz tudományos, irodalmi és művészeti kapcsolatok fejlődését. Az intézet székhelye eredetileg a budapesti Klotild Palotában volt az Eskü tér 6. szám alatt. Ekkor vette kezdetét hivatalosan is a két ország közötti intellektuális kooperáció és a koordináció: ezzel az ember próbál feladatával Calabrò professzort bízták meg. A magyarországi Olasz Kultúrintézet tehát nagy kihívást jelentő feladatok teljesítésére jött létre: a két ország közötti kulturális együttműködést fenntartani, fejleszteni, megtermékenyíteni, elmélyíteni és szélesíteni. Az intézet lett minden olyan kezdeményezés szervezője, koordinátora, segítője, mely beleillett a kulturális egyezmény kereteibe. Például anyagok átadásával,

utazásaik szervezésével, bibliográfiai adatokkal szolgálta az olasz kérdések kutatásával foglalkozó magyar tudósok munkáját. A rendezvények széles és alaposan kidolgozott skálájával az intézet hamar nagy népszerűségegre tett szert a magyar közönség körében. Szerveztek olasz nyelvtanfolyamokat, felnőtteknek, irodalmi képzéseket, olasz zenei koncerteket, konferenciákat, filmvetítéseket. Ezek mind azt szolgálták, hogy a magyar közönség ismeretei a kor olasz életmódjáról, szokásairól minél mélyebbé váljanak. Nem sokkal a nyitás után, Calabrò professzor fáradhatatlan munkásságának köszönhetően hamarosan megnyiták az intézet helyi kirendeltségei is Pécsen, Debrecenben, Szegeden és Kassán. Eleinte az intézet igen szerény „apanázsából” gazdálkodott, következésképpen a működési költségek jó részét a tagok és tanulók befizetéseiből fedezték. Mindössze három évnyi működés után az Intézetnek már tízezer tagja volt, 221 kurzuson oktatták a résztvevőket. Calabrò igazgató maradt egészen 1940-ig, amíg Berlinbe nem küldték az Olasz Köztársaság kulturális attachéjaként. Abban a korban a kultúra, a zeneművészet számos kiemelkedő képviselője, de a kormányzat emberei és a hivatali funkcionáriusok is szívesen jöttek Budapestre, mert különleges csodálattal szemlélték az intézet munkáját. Elég, ha közülük csak néhány közismert személyiség nevét idézzük: Luigi Russo (a Pisai Egyetem rektora, a Pisai Normális Iskola igazgatója, irodalomkritikus), Pietro Silva (történész) Francesco Ercole, Francesco Orestano (filozófus), Luigi Pirandello, Giovanni Papini, Ettore Romagnoli, Agostino Gemelli atya (a Milánói Katolikus Egyetem rektora), Balbino Giuliano, Giulio Bretoni, Enrico Fermi (fizikus), Vittorio De Sica (színész és rendező), Arturo Toscanini, Casella (zenész), Carlo Zecchi, Margherita Cossa, a Római Kvartett, Sergio Failoni zenekara. Az intézet nyelvtanfolyamát olyan jeles személyiségek is látogatták, mint Habsburg Anna főhercegné, József főherceg felesége.

Paolo Emilio Russo